

***Kto siedzi na miedzi(-y)?*, edit. Jerzy Starzyński,
Legnickie Centrum Kultury, Legnica 2013, pp. 290**

Kto siedzi na miedzi(-y)?, red. Jerzy Starzyński,
Legnickie Centrum Kultury, Legnica 2013, ss. 290

In 2013, thanks to efforts of Legnickie Centrum Kultury (the Legnicki Center of Culture) the book *Kto siedzi na miedzi(-y)?* by Jerzy Starzyński appeared on the editorial market. The multiculturalism of inhabitants of the Legnica land gives a rise to extensive research on their origins, language, history, customs and experiences. After World War II Poles, Germans, Jews, Ukrainians, Lemkos, Gypsies, Greeks, Macedonians settled here; displaced persons from the Eastern Borderlands, reemigrants from Bukovina or Poles from Bosnia. In the introduction, Jerzy Starzyński writes about them:

Even if they felt Poles, they had different regional origin, local dialects, habits, ways of celebrating, pre-war and war experiences. They also had a different attitude towards the place where they arrived. For some of them it was *Heimat* (homeland), for others – the longed-for Poland, for others only the western land, for the part of them *czużyna* (the foreign land). Some came here by their own will, others were brought by force. People of so many origins, fate, habits, customs and skills co-created the character of their new places of residence. They had to have a common language in order to live together. It was not easy.

This difference of people living together is more and more connecting than dividing. The passage of time, however, causes

W roku 2013 dzięki staraniom Legnickiego Centrum Kultury ukazała się na rynku wydawniczym pozycja zatytułowana *Kto siedzi na miedzi(-y)?* pod redakcją Jerzego Starzyńskiego. Wielokulturowość mieszkańców ziemi legnickiej skłania do poszerzonych badań nad ich pochodzeniem, językiem, historią, obyczajami, doświadczeniami. Po II wojnie światowej osiedlili się tutaj Polacy, Niemcy, Żydzi, Ukraińcy, Łemkowie, Cyganie, Grecy, Macedończycy; przesiedleńcy z Kresów Wschodnich, reemigranci z Bukowiny czy Polacy z Bosni. Jerzy Starzyński w *Słowie wstępnym* pisze o nich:

Nawet jeżeli czuli się Polakami, dzieliło ich pochodzenie regionalne, gwara, zwyczaje, sposoby świętowania, doświadczenia sprzed i z czasów wojny. Różny był także stosunek tych ludzi do miejsca, w którym się znaleźli. Dla jednych od zawsze był to *Heimat* (mała ojczyzna), dla innych – utęskniona od dawna Polska, jeszcze dla innych tylko ziemie zachodnie, a dla części *czużyna* (obczyzna). Jedni przybyli tutaj z własnej woli, innych przywieziono siłą. Ludzie o tak różnym pochodzeniu, losach, zwyczajach, przyzwyczajeniach i umiejętnościach współtworzyli charakter swoich nowych miejsc zamieszkania. Chcąc żyć razem, musieli znaleźć wspólny język. Nie było to łatwe.

that with dying of the oldest settlers on the Legnica land, the memory of values of ethnic and national identity is lost at the same time. Young people often do not know the history of their ancestors and find it difficult to discover the essentials of their own identity.

The book *Kto siedzi na miedzi(-y)?* is the first of the planned series. It is intended to be an overview of all groups of people living in Legnica land. The editor of the volume has carefully selected a team of authors who have been conducting systematic research in the subject area for years. Chapter one about displaced persons from the Eastern Borderlands is written by Małgorzata Michalska, an employee of the Chair of Ethnology and Cultural Anthropology of the University of Wrocław. Wojciech Kondusza writes about Gypsies in chapter two. He is a historian of Legnica, author of the monograph *Legniccy Cyganie – Romowie (Legnica Gypsies – Roma people)*, is responsible for the implementation of the government program “Program na rzecz społeczności romskiej” (“The Program for the Roma community”) in the city. In chapter three, Piotr Piluk, editor of the Polish section of the “Słowo Żydowskie” and a member of the board of the Jewish Social-Cultural Association in Poland, writes about Jews. Gordana Durdev-Małkiewicz, a member of the Serbian Institute at the Institute of Slavic Philology at the University of Wrocław, translator of Balkan literature writes on Poles from Bosnia in chapter four. Jarosław Syrnyk, an employee of the Institute of Ethnology and Cultural Anthropology of the University of Wrocław and the Institute

Ta odmienność żyjących razem ludzi w coraz większym stopniu łączy, niż dzieli. Upływ czasu powoduje jednak, że wraz z odchodzeniem najstarszych osadników na ziemi legnickiej zanika równocześnie pamięć o wartościach składających się na etniczną i narodową tożsamość. Młodzi ludzie często nie znają historii swoich przodków, z trudem odszukują istotne elementy własnej tożsamości.

Pozycja *Kto siedzi na miedzi(-y)?* jest pierwszą z planowanej serii. W założeniu ma stanowić przegląd wszystkich grup ludności mieszkających na ziemi legnickiej. Redaktor tomu starannie dobrał zespół autorów, prowadzących od lat systematyczne badania naukowe w powierzonym zakresie tematycznym. W rozdziale pierwszym o przesiedleńcach z Kresów Wschodnich pisze Małgorzata Michalska, pracownik Katedry Etnologii i Antropologii Kulturowej Uniwersytetu Wrocławskiego. W rozdziale drugim o Cyganach pisze Wojciech Kondusza, badacz dziejów Legnicy, autor monografii *Legniccy Cyganie – Romowie*, odpowiedzialny za wdrożenie w mieście rządowego programu „Program na rzecz społeczności romskiej”. W rozdziale trzecim o Żydach pisze Piotr Piluk, redaktor działu polskiego „Słowa Żydowskiego” oraz członek zarządu głównego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego Żydów w Polsce. W rozdziale czwartym o Polakach z Bośni pisze Gordana Durdev-Małkiewicz, pracownik Zakładu Serbistyki w Instytucie Filologii Słowiańskiej Uniwersytetu Wrocławskiego, tłumacz literatury bałkańskiej. W rozdziale piątym o Ukraińcach pisze Jarosław Syrnyk, pracownik Katedry Etnologii i Antropo-

of National Remembrance in Wrocław, a member of the Ukrainian Historical Society in Poland, author, among others, of the monograph *Ludność ukraińska na Dolnym Śląsku (1945-1989)* (*The Ukrainian Population in Lower Silesia [1945-1989]*) writes about Ukrainians in chapter five. Mieczysław Wojecki, an employee of the Department of Regionalism and the Protection of Cultural Goods of the State Higher Vocational School in Sulechów, co-founder of the Polish-Greek Friendship Society, author of, among others, monograph *Uchodźcy polityczni z Grecji w Polsce w latach 1948-1975* (*Political Refugees from Greece in Poland in 1948-1975*), writes about Greeks and Macedonians in chapter six. Magdalena Pokrzyńska, a staff member of the Institute of Sociology at the University of Zielona Góra, a member of the Polish Folk Association, the author, among others, of the monograph *Bukowińczycy w Polsce. Socjologiczne studium rozwoju wspólnoty regionalnej (Bukovina people in Poland. Sociological study of the development of the regional community)*, writes about displaced persons from Bukovina in chapter seven. Jürgen Gretschel, founder and president of the German Socio-Cultural Society in Legnica writes about Germans in chapter eight. Jerzy Starzyński, founder and president of Lemko's Song and Dance Ensemble "Kyczera", writes about Lemkos in chapter nine.

The above-mentioned text authors in their respective community characteristics emphasized various elements. Some have referred more to history, others to customs or culture. This is partly due to their research interest and previous achievements,

logii Kulturowej Uniwersytetu Wrocławskiego oraz Instytutu Pamięci Narodowej we Wrocławiu, członek Ukraińskiego Towarzystwa Historycznego w Polsce, autor m.in. monografii *Ludność ukraińska na Dolnym Śląsku (1945-1989)*. W rozdziale szóstym o Grekach i Macedończykach pisze Mieczysław Wojecki, pracownik Zakładu Regionalistyki i Ochrony Dóbr Kultury Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej w Sulechowie, współtwórca Towarzystwa Przyjaźni Polsko-Greckiej, autor m.in. monografii *Uchodźcy polityczni z Grecji w Polsce w latach 1948-1975*. W rozdziale siódmym o przesiedleńcach z Bukowiny pisze Magdalena Pokrzyńska, pracownik Instytutu Socjologii Uniwersytetu Zielonogórskiego, członek Polskiego Towarzystwa Ludoznawczego, autorka m.in. monografii *Bukowińczycy w Polsce. Socjologiczne studium rozwoju wspólnoty regionalnej*. W rozdziale ósmym o Niemcach pisze Jürgen Gretschel, założyciel i prezes Niemieckiego Towarzystwa Społeczno-Kulturalnego w Legnicy. W rozdziale dziewiątym o Łemkach pisze Jerzy Starzyński, założyciel i prezes Łemkowskiego Zespołu Pieśni i Tańca „Kyczera”.

Wymienieni powyżej autorzy tekstów w swoich charakterystykach poszczególnych społeczności kładli nacisk na różne elementy. Jedni w większym stopniu odwoływali się do historii, inni do obyczajów czy kultury. Po części wynika to z ich zainteresowań badawczych i wcześniejszych dokonań, po części z prowadzonej aktyw-

partly from active non-scientific activity. At the end of the book there are: a list of recommended literature, useful addresses and notes about authors. Those who are interested in the subject may have access to other items in which the problems in question have been discussed in greater detail, they may also contact the institutions that work for the individual communities or direct inquiries to the authors.

This book contains hundreds of reproductions of documents, engravings and photographs of historical and reportage character, documenting historical facts and events of everyday life. The authors have had access to archives, press materials and private collections. The editorial quality of the publication is of immense importance. Colorful photographs and professional technical compositions encourage you to reach for that position and deepen your reading.

The continuation of the series which has just begun, which is announced by the editor, can bring extraordinary satisfactory results in building awareness and identities of the inhabitants of Legnica. Numerous references to literature and the abundance of sources used give hope for cognitively interesting further studies.

nie działalności innej niż naukowa. Na końcu książki zostały zamieszczone: wykaz polecanej literatury, przydatne adresy oraz notki o autorach. Osoby zainteresowane tematyką mogą sięgnąć do innych pozycji, w których bardziej szczegółowo zostały omówione dane problemy, mogą także skontaktować się z instytucjami działającymi na rzecz poszczególnych społeczności bądź kierować zapytania do autorów.

Omawiana pozycja zawiera setki reprodukcji dokumentów, rycin i zdjęć o charakterze archiwalnym i reportażowym, dokumentujących fakty historyczne i wydarzenia dnia codziennego. Autorzy sięgnęli do archiwów, materiałów prasowych oraz zbiorów prywatnych. Nie bez znaczenia jest wysoka jakość edytorska wydawnictwa. Kolorowe fotografie i profesjonalny skład techniczny opracowania zachęcają do sięgnięcia po tę pozycję i zagłębienia się w lekturze.

Zapowiadana przez redaktora tomu kontynuacja dopiero rozpoczętej serii może przynieść nadzwyczaj dobre efekty w budowaniu świadomości i tożsamości mieszkańców ziemi legnickiej. Liczne odwołania do literatury i bogactwo wykorzystanych źródeł rodzą nadzieję na nie mniej interesujące poznawczo kolejne opracowania.

Adam Ilciów*

University of Zielona Gora, Poland / Uniwersytet Zielonogórski, Polska

---

* Correspondence address: Instytut Politologii, Uniwersytet Zielonogórski, Al. Wojska Polskiego 69, 65-762 Zielona Góra, Polska, e-mail: adamilciow@interia.eu.